

Йордан Йовков

ВЪЛКЪТ

Щом Нейчо се показа от вратата навън, вятърът го забрули по лицето, като да беше го дебнал, задави го, напълни му очите със сняг. Той се сви още с първите си крачки и заподскача, като гледаше да стъпя там, гдето снегът беше извян и се показваше суха замръзнала земя. Като минаваше по малкото дървено мостче над вадата, върбите от двете му страни зашумяха и замръзналите им клони зачукаха звънливо, като че бяха стъклени. „Какъв студ!“ – каза си Нейчо и още повече се сви. И да беше по-добре облечен, а то – с тоя изтъркан и орфан ямурлук, препазан през кръста с вет, също такъв орфан пояс. Под мишницата си той беше стиснал къса тояга. Мислеше си да вземе брадвата, но брадвата се носи мъчно, трябваше да я държи провисната на ръката си, не може и да се подпира с нея. Пък и какво ще каже, ако го попитат защо я е взел, няма ли да му се смеят, че е понесъл брадва да се брани от вълците? Кого са изяли вълци досега?

Той се обърна и погледна назад. Облачно беше, но зад облаците имаше месец, пък и от снега беше видело. Селото едвам личеше, наполовина затрупано от преспи. Ни един прозорец не светеше, не лаяха кучета. Можеше да има час-два, докато съмне, а и петли не пееха. Всичко се сгушило на топло и мълчи. Нейчо забърза пак из пътя. Трябваше да мине по баиря, защото там е извяно и по-лесно се върви.

Ако не той, а друг би се решил да тръгне в такова време за града, би го сметнал за луд. Какво да прави? Друго лесно нямаше. От три-четири деня той не беше се връщал в къщи. Нямаше добитък, нямаше нищо. Работеше на Сираковата мелница, когато му дадяха работа – разтоварваше плява, с която палеха казана на мелницата, пренасяше чували, гледаше конете. Плащаха му по някой и друг лев, които той вземаше отнапред и винаги оставаше длъжен. Като се върна снощи в къщи, намери детето си болно. „Е, дете е – беше си помислил, – ще почакам ден-два и ще оздравее.“ През деня минал фелдшерът и оставил рецепта. А пари? На сутринта мислеше да потърси отнякъде и да даде рецептата на някого, който отива в града. А можеше и на детето да подобрее дотогаз. През нощта го събуди плач – плачеше Антица.

– Нейчо, детето ни отива, Нейчо. Я стани да видиш какъв огън има, изгоря горкичкото. Нейчо, какво да правим сега. Нейчо...

Какво можеха да правят? Нейчо стана, гледа детето, сърцето му се къса. Ходи из къщи, мисли. Антица се навела над детето и плаче, и нему очите овлажняват. Без да мисли повече, той изскочи в хаेतя и започна набързо да се стяга за път. Когато облече орфания си ямурлук и си тури ръкавиците с продупчени пръсти, готов вече да тръгне, той не се

реши да влезе в одаята – мъчно му беше да погледне детето, – а от хаята извика:

– Антице! Аз тръгвам, отивам в града.

– Върви, Нейчо, върви. И да не се бавиш, Нейчо, по-скоро си ела!

Тя каза още нещо, но го каза с плач и Нейчо не го разбра. И ето го сега, по среднощ, в тая виелица, отива в града. Отива, а за най-важното не беше помислил. Рецептата на фелдшера беше взел, а пари? Пари нямаше. Пари той никога не е имал. Да беше поискал от някого, но от кого? Кой има и кой ще му даде? На такъв сиромаш човек, като него, свит, мълчалив, кой ще му зачете думата, пък и той и не умее да си поиска, както трябва. Можеше да измоли нещо от мелницата, но мелницата от тук е на десет километра, а градът на петнайсет. По-добре е да иде в града. Може да се примолни на ханджията, на дяда Атанаса. Той е добър човек, може да му даде. Може и да каже в аптеката, че е крайно беден, може... ще види там какво ще прави, стига да стигне в града.

Беше излязъл на височината и пред него се откри бяла равнина, вгъната малко към средата. Наоколо – мъгла, студ, пустия. Сега разбра, че е в къра, че е сам, че е страшно. Да се върне ли? Може ли? Къде ще се връща! Той забърза напред, оглежда се наляво, оглежда се надясно. Някъде се заклати сух бурен, някъде се затъмнее гола черна земя, Нейчо изтръпва. Вятърът се усилва, бие го в гърба, развява ямурлука му, развява снега наоколо и го посипва като пясък. Някъде Нейчо ще се поспре, ще се ослуша, ще чуе как бие сърцето му и пак ще забърза напред.

Изведнъж, при едно ново засилване на вятъра, той чу далеч някъде да вие въл, проточено, издебело, зловещо, и секна из един път, като че глътнат от бурята. Миг-два нищо нямаше. Но ето че по-настрана и като че по-близо се обадиха други, но не виеха, а джавкаха и квичаха като кучета. Вятърът отвя и тия свирепи и кръвожадни гласове. Нейчо в страха си най-напред се повърна и взе да бяга назад, после се спря, дойде на себе си и с удвоени крачки забърза напред. Сърцето му заудря в гърдите като чук. Забрави за студа, не чувствуваше умора. Вървеше бързо и се оглеждаше на всички страни, поглеждаше и назад. Донякъде го успокояваше мисълта, че вълците виеха зад него и че добре е, че върви в противната посока. На едно място, като се обърна, видя, че нещо черно, топчесто се мярна в мъглявината. Нейчо изтръпна. Но той не видя вече нищо и си помисли, че вятърът ще да е подгонил някой от тия валчести тръне, които есенно време прекосват полето.

Той навали в една долчинка и когато беше долу, в най-ниското, нещо го накара да се обърне: горе на брега стоеше вълк! Голям като теле,

спрял се и го гледа. Ушите му щръкнали, опашката до земята. Козината му се мъти от вятъра, посипана със сняг. Нейчо – като насън вече – направи няколко крачки, вълкът тръгна след него; Нейчо се спря, спря се и вълкът. Обхванат не от смелост, а от страх, от отчаяние, Нейчо извика, както се вика на куче, и усети как по цялото му тяло го избиха тръпки, като че го прободоха игли. Гласът му излезе слаб. Вълкът нито трепна. Стоеше и го гледаше.

Нейчо остави пътя и удари направо. Не смееше да бяга, защото можеше да накара вълка да се хвърли отгоре му, но бързаше колкото имаше сили. Беше чувал, е мнозина са се спасявали от вълци, като за разпасвали поясите си и са ги пущали да се влачат. Обърна се и тъй като вълкът още не беше излязъл от дола, той посегна да разпаше пояса си, но усети, че навоят на единия му крак е разслабен. Той се наведе, за да стегне вървите си, които бяха се развили, и първото движение на ръката му около крака срещна на земята нещо меко, набъбнало. Той го взе и го погледна отблизо: вета мешинена пунгия, ръцете му напипваха пари. Той я стисна в ръката си, но не завърза вървите на навоите си – те се влачеха след него из снега, като дълга черна змия. Една светкавична мисъл мина през ума му: не бяха ли го спасили тия върви, както се влачеха след него?

Той забърза напред, обърна се и мислеше, че вълкът е вече зад него, а го нямаше. Като вярваше, че все ще се покаже, за да спечели време, докато го няма, той удари на бяг. После се обърна пак: вълка и тоя път го нямаше. Още на един-два пъти той премина тичешката доста голямо разстояние. Изведнъж пред него заскърца кола. Огледа се и разбра, че е излязъл на шосето. Една каруца вървеше пред него, виждаше се и човекът на нея. Тогава Нейчо се спря. Разсъмваше се. Той отвори кесията и погледна: имаше доста пари; не ги брои, но разбра, че не са малко. Като отвори средното, малко отделение на пунгията, където се надяваше да има някой наполеон, той намери там един човешки зъб. Затвори пунгията и я скри в пояса си. Като че не се зарадва много и усети, че умората се свлеча по тялото му и едно широко спокойствие го обхваща. Той завърза вървите на навоите си и като се изправи, изтри с длан едното и другото си око, защото и из двете беше потекла по една сълза. След туй взе тоягата си и без да бърза, тръгна по шосето.

В града не се отби никъде и отида право на аптеката. Когато седна до разпалената печка и от замръзналите му цървули потекоха вадички вода, той едвам тогава усети колко е уморен и му се додряма. Аптекарят, като приготвяше лекарствата, често поглеждаше тоя селянин,

беден, както се виждаше, малко кривоглед, с отпаднала пръстено лице, очертано от малка черна брада, с орфан ямурлук, запасан отгоре с червен пояс.

– Как дойде в таквоя време? – попита го той. – Не ти ли беше студено?

– Като върви човек, стопля се – каза Нейчо и като помисли малко и се поусмихна, добави: – Видях един вълк.

И той разправи как вълкът беше вървял подире му и как навярно бяха го спасили вървите му, които случайно бяха се развързали. Един-два пъти отвори уста да разкаже и за парите, които беше намерил, но кое-как се въздържа.

Същата история, с много по-големи подробности той разказа и в хана, като се хранеше, на дяда Атанаса. Ханджията, добродушен старец с голям червен нос, надупчен от някаква болест, го слушаше внимателно и с голямо участие.

– Детето ти е имало късмет, че си се отървал – каза му той. – Хайде сега, нахрани се, па тръгвай, че, виж на, времето се развали. В таквоя време вълците и деня излизат.

Нейчо погледна през прозореца: вън валеше нов сняг, въртеше се нагоре-надолу, като че във въздуха бяха се разхвърчали бели мухи. Както хубаво беше разположен сега, Нейчо не усети никакъв страх. Нему страшно му се искаше пак да разкаже за пунгията с парите. Но поразпаден от виното, в ума му светна нещо, той се поусмихна и си каза: „Вълкът не ме изеде, ама ако кажа, че съм намерил пари, тез хора ще ми ги вземат.“ Замълча си и повече не каза нищо.

Той се разплати и си тръгна. Докато вървя из града, никъде не се спря, никъде не погледа. Само пред джамлъка на един манифактурен дюкян постоя и погледа. Наредени бяха там свирчици, кончета, каручки. Имаше една хубава кукла с червена рокличка и сини очи. Нея гледаше Нейчо, като стоеше отвън на снега, и се усмихваше. Не мислеше да я купи, но му беше драго да я гледа и си мислеше, че и детето му също би се радвало, ако я видеше.

Случи се из пътя тъй, че на едно-две места Нейчо можа да се прехвърли от една каруца на друга и, току-речи, без да върви, можа да стигне до мястото, гдето от шосето се отделяше пътят за тяхното село. Като остана сам, той се спря и се замисли: по баира ли да мине, или по дола? Все валеше сняг, наоколо беше пусто, тихо. И докато уж беше спокоен, отведнаж пак го обзе страх. Да мине по баира – вълкът може да е там. Ако тръгне из дола, мястото е глухо, затулено, да му се случи нещо,

никой няма да го види, да вика, никой не ще го чуе. Той реши да върви през баира.

Миг седл миг, крачка след крачка, страхът му растеше. Спомни си, че на Сираковата мелница един селянин беше разправял, че също като него една сутрина срещнал вълк, а след обяд като се върнал, намерил го, че лежи на същото място, сложил глава на предните си крака, като куче. Човекът бил с кон, позаобиколил, вълкът не помръднал. Гледал го само и въртял очите си след него, тъй че се виждало и червеното изпод клепачите му. „Да седи тъй, ще мина и аз – мислеше си Нейчо, – ами ако стане?“ Над полето се спущаше мъгла, всеки бурен, всяко черно петно се струваше на Нейча, че се движи, че е вълк. Спря се и не се решаваше да направи ни кръчка напред. Поозърна се насам-натам и като подгонен от нещо, върна се и пое сега пък пътя към дола.

По шосето задрънка каруца и зарадван, Нейчо се обърна: каруцата спря пак там, гдето пътя се разделя. Слезе един човек и тръгна насам, а каруцата продължи пътя си по шосето. Един човек идеше сред снега към Нейча – висок, едър, с бял нов кожух, с нови навои. Крачеше широко, подпираше се някак изотдалеч с тоягата си, като владика. Като дойде по-близо и видя големите му мустаци и червеното му лице, Нейчо позна, че е Костадин, от тяхното село. Той беше заможен човек, ходеше и на лов.

– Нейчо, какво правиш тука? – викна му той с гърлестия си глас. – Какво стърчиш като лалугер?

– Не знам отде да мина, по дола ли, или по баира – рече Нейчо и усети, че гласът му беше се позасякъл.

– И ти в касабата ли беше? Ела, ще минем из дола. Какво ще правиш там на баира, на баира да мръзнат вълците.

– Аз отзарна видях един вълк – рече Нейчо.

Костадин го изгледа отвисоко със засмени очи: при него Нейчо беше съвсем нисък, дребничек.

– Вълк ли видя? Ти? Ама тоз вълк трябва да те е глътнал и пак да те е изплюл. Леле мале! – провикна се Костадин. – Де и мене да ме срещна някой вълк. С уста ще го уловя, ще го изям!

И двамата, загърнати от снега като с гъста бяла мрежа, тръгнаха по дола и скоро се закриха. От време на време се дочуваше само дебелият глас на Костадина.

* * *

Дойде пролет, стопи се снегът. Нейчо излезе в къра и с едва

сдържано любопитство, което отколе не му даваше мира, потърси мястото, гдето вълкът беше го накарал да се отбие от пътя и гдето беше намерил кесията с парите. Като гледаше где беше седял вълкът, где той, забеляза, че между едни сухи тръни, из топлата пръст, наедно с младата трева, беше поникнала и една младочка на круша. Той се зачуди и тай като винаги беше си мислил, че в цялата тази работа е имало пръст божи, върна се в село, донесе мотика, лопата, гвоздеи, тел и четири яки коллове. С тях той огради крушовата фиданка, за да се запази от хора и от добитък.

Може би не толкоз оградата, колкото самата история на Нейча с вълка, как беше намерил кесията с парите и как беше оздравяло детето му – тая история която знаеха вече всички, – тя най-добре запази, години подред крушката. Сега тя е голямо дърво, едничкото дърво в това голямо поле. „Нейчовата круша“ – тъй й казват. Есенно време, когато листата й опадат, между гъстите й клони, нагърчени от вятъра, все ще има едно-две гнезда. А когато дойде зима и падне дебел равен сняг, по всички посоки около нея се виждат вълчи стъпки.

КРАЙ

Източник: Словото

Набиране: екип на abc дизайн, Иван Иванов, Essme или Елина Мирчева

Публикация

Йордан Йовков, „Събрани съчинения в шест тома“, Том трети; „Български писател“,
С. 1977. Под общата редакцията на Симеон Султанов.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7849>]